

Op weg met VOS en MOF

Inzichten uit onderzoek over jeugdhulp en jeugddelinquentie voor beleid en praktijk

Voorstructurerings in de zorg. Een sociaal-pedagogisch perspectief op de evolutie in de omgang tussen opvoeders en jongeren in de bijzondere jeugdzorg.

Karel De Vos. Universiteit Gent. karel.de.vos@cidar.be

Samenvatting: Voorstructurering in de zorg. Een sociaal-pedagogisch perspectief op de evolutie in de omgang tussen opvoeders en jongeren in de bijzondere jeugdzorg.

Research On Stage: Op weg met VOS en MOF – Kenniscentrum Kinderrechten vzw –

Inleiding

Het onderzoek naar de voorstructureringen in de zorg heeft een dubbele gerichtheid. Enerzijds wordt via de geschiedenis van de jeugdzorg achterhaald hoe de jeugdzorg vorm heeft gekregen, en anderzijds worden de mogelijkheden belicht om een eigentijdse pedagogie in de jeugdzorg te ontwikkelen.

Onderzoeksvragen

Het onderzoek vertrekt van twee onderzoeksvragen:

1. Welke pedagogie wordt in de voorstructureringen van de jeugdhulp als dominante pedagogie uitgedrukt en bevorderd?
2. Wijzen afwijkingen van de voorstructureringen van de jeugdhulp, die in de praktijk tot stand komen ook op de ontwikkeling van een pedagogie die afwijkt van de dominante pedagogie, en zo ja waarom en op welke gronden?

Behandeling van de eerste onderzoeksvraag

De eerste onderzoeksvraag werd behandeld aan de hand van twee onderzoeken:

- de geschiedenis van de jeugdzorgstelsels van 1830 tot 12 juli 2013, aan de vooravond van de volledige uitrol van Integrale Jeugdhulp
- de reconstructie van de hulpverleningsgeschiedenis van 7 jongeren met het statuut knelpunt dossier.

Behandeling van de tweede onderzoeksvraag

De tweede onderzoeksvraag werd eveneens behandeld aan de hand van twee deelonderzoeken:

- de geschiedenis van Jongeren centrum Cidar, een voorziening in de Bijzondere Jeugdzorg van bij zijn oprichting tot 12 juli 2013. Dit onderzoek was gericht op het in beeld brengen van de beleidsruimte van een voorziening, voor de ontwikkeling van een pedagogisch beleid.
- De reconstructie van de lopende begeleidingen van 7 jongeren met het statuut knelpunt dossier, door De Vuurvogel.

Samenvatting: Voorstructurering in de zorg. Een sociaal-pedagogisch perspectief op de evolutie in de omgang tussen opvoeders en jongeren in de bijzondere jeugdzorg.

Research On Stage: Op weg met VOS en MOF – Kenniscentrum Kinderrechten vzw –

Mijn vaststellingen

- Vaststellingen uit de eerste onderzoeksvraag.
- De jeugdzorg is opgebouwd rond een pedagogische paradox en opgevat als sociale interventie. *Pedagogische paradox*: aan opvoeding in de privésfeer wordt de vrijheid toegeschreven om zonder overheidsbemoediging gestalte te geven aan opvoeding, terwijl aan deze opvoeding tegelijk een publieke functie wordt toegeschreven, namelijk een ideaal van burgerschap te realiseren. In de 19e eeuw wordt deze opvatting omgekeerd in de overtuiging dat sociale problemen te wijten zouden zijn aan een verkeerde opvoeding. *Sociale interventie*: in de loop van de 19^e eeuw groeit de overtuiging dat de samenleving mag ingrijpen in de private opvoedings sfeer om sociale problemen te kunnen beheersen. In het (opvoedend) ingrijpen in de opvoeding vindt sindsdien de confrontatie plaats tussen “wat hoort” en concrete, particuliere situaties.
- De jeugdzorg is sinds de 19^e eeuw zowel gericht op de bevestiging en beveiliging van de samenlevingsorde, als op ondersteuning van personen, weliswaar onder de voorwaarde dat problemen kunnen gecodeerd worden als tekorten in de opvoeding (premie voor het delict).
- De verwevenheid van de pedagogische paradox met de logica van de “premie voor het delict”, is bepalend voor de dominante pedagogie van de jeugdzorg. Het kenmerk hiervan is het niet-geargumenteerde ingrijpen.
- De hulpverleningsgeschiedenis van de 7 casussen met het statuut “knelpunt dossier” illustreert de dramatische gevolgen van de dominante pedagogie van de jeugdzorg: de jeugdzorg grijpt niet enkel sterk in, maar vestigt ook een kei van een zingevingsprobleem.
- De integrale jeugdhulp bevestigt tegelijk de dominante pedagogie van het “niet-geargumenteerde ingrijpen”, maar opent ook de mogelijkheid jeugdhulp te vestigen op het recht op ondersteuning in situaties waarin het besef van gelijke menselijke waardigheid wordt aangetast.
- Vaststellingen uit de tweede onderzoeksvraag.
- Wijzigingen in pedagogisch regime wijzen nog niet op een onderbreking van de dominante pedagogie.
- “Doen alsof” wijzigingen in regime, het logische gevolg is van erkenningsvoorwaarden is een strategie die tegelijk de beleidsruimte van voorzieningen beveiligt, en tegelijk deze ook afschermt van de vraag “waarom?”.
- Er kunnen praktijken ontwikkeld worden die de dominante pedagogie onderbreken, door van hulpverlening een gedeeld zingevingsproces te maken.
- Er zijn twee voorwaarden waaronder de dominante pedagogie onderbroken kan worden:
 - pedagogisch handelen dient opgevat te worden als de opbouw van pedagogisch handelen in het handelen zelf.
 - Pedagogisch handelen dient vatbaar te blijven voor publieke verantwoording.

Samenvatting: Voorstructurering in de zorg. Een sociaal-pedagogisch perspectief op de evolutie in de omgang tussen opvoeders en jongeren in de bijzondere jeugdzorg.

Research On Stage: Op weg met VOS en MOF – Kenniscentrum Kinderrechten vzw –

Mijn aanbevelingen

1. Creëer ruimte voor het voeren van een pedagogisch beleid, waarin naar de sociale grondrechten gerefereerd wordt, als grondslag voor jeugdhulp en interventies naar aanleiding van MOF.
2. Evalueer de procedurele vertaling van jeugdhulp en van interventies naar aanleiding van MOF, op basis van de effecten ervan.
3. Bouw in de jeugdhulp en in de interventies naar aanleiding van MOF, plaatsen in waar de overheid zich kan manifesteren als garant voor ondersteuning en hulp.
4. Zorg ervoor dat de probleemdefiniëringen waarop hulp, of interventies naar aanleiding van MOF, en de vormen die hulp of andere interventies aannemen, mee bepaald worden door jongeren en ouders

Referenties

- Arendt, H. (1963). *Eichmann in Jerusalem. A report on the banality of Evil*. New York: Viking Press.
- Bauman, Z. (1993). *Postmodern ethics*. Cambridge: Polity Press.
- Biesta, G. (2006). *Beyond Learning. Democratic Education for a Human Future*. Boulder: Paradigm Publishers.
- Biesta, G. (2013). *The beautiful risk of education*. Dordrecht: Springer.
- Bouverne- De Bie, M. (2007). *Sociale Agogiek*. Gent: Academia Press.
- Bouverne-De Bie, M. (2007). Laat ons de geschiedenis meenemen. 30 jaar OCMW. *OCMW-visies*, 22, 8-13.
- Bouverne-De Bie, M., De Vos, K., & Bradt, L. (2014). Van kindernetgeving naar kinderrecht: over de verbinding tussen recht en opvoeding. *Pedagogiek. Wetenschappelijk forum voor opvoeding, onderwijs en vorming*, 34(3), 177-190.
- Bradt, L. & Bouverne- De Bie, M. (2009). Social Work and the Shift from 'Welfare' to 'Justice'. *British Journal of Social Work*, 39, 113-127.
- Christiaens, J. (1999). *De geboorte van de jeugddelinquent (België, 1830-1930)*. Brussel: VUB-Press
- De Bie, M., & Roose, R. (2009). De zorg voor de jeugd en het eeuwige opvoedingstekort. *Canon Sociaal Werk Vlaanderen*, 1-9.
- De Bock, G. (1952). *Jeugdmisdadigheid*. Gent: De Vlam.
- De Bock, G. (1965). Beschouwingen naar aanleiding van de Nieuwe Wet op de jeugdbescherming. *Rechskundig Weekblad*, 29(5), 226-236
- De Ruyver, B. (1986). *De strafrechtelijke politiek gevoerd door de socialistische ministers van Justitie E. Vandervelde, P. Vermeylen en A. Vranckx*. Gent: universiteit Gent.
- De Vos, K. (2010). Knelpunt dossiers in de Integrale Jeugdhulp: driemaal alsof. In K. Decoster, K. De Vis, D. Kerger, G. Roets, & R. Roose (Red.), *Handboek Integrale Jeugdhulp*, (pp 1-26). Brussel: Politeia.
- De Vos, K. & Kabergs, J.L. (2005). Gedeelde en verdeelde grond in de jeugdhulp. *Alert*, 31(4), 21-41.
- De Vos, K., Bouverne-De Bie, M., & Roose, R. (2012). Honderd jaar na de kinderbescherming. De insitutionalisering van een pedagogische paradox. *Panopticon*, 33 (5), 454-469.
- Dekker, J. (2006). *Het verlangen naar opvoeden. Over de groei van de pedagogische ruimte in Nederland sinds de Gouden Eeuw tot omstreeks 1900*. Amsterdam: Bert Bakker.
- Donzelot, J. (1994). *L'invention du social. Essai sur le déclin des passions politiques*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Dupont, L. (1979). Jeugdbescherming met mate. In *Maatschappelijke functie van de jeugdrechtsbank* (pp.5-13). Brussel: Studiecentrum voor Jeugdmisdadigheid.

Samenvatting: Voorstructurering in de zorg. Een sociaal-pedagogisch perspectief op de evolutie in de omgang tussen opvoeders en jongeren in de bijzondere jeugdzorg.

Research On Stage: Op weg met VOS en MOF – Kenniscentrum Kinderrechten vzw –

Dupont-Bouchat, M.-S. & Pierre, E. (2001). *Enfance et Justice au XIX e siècle*. Paris: Presses universitaires de France.

Freire, P.(2000); *Pedagogy of the oppressed. 30th Anniversary Edition*. New York: International publishing Group.

Giesecke, H. (2007). *Pädagogik als Beruf. Grundformen pädagogischen Handelns. 9 Auflage*. Weinheim und München: Juventa Verlag.

Habermas, J. (2004). *The theory of Communicative action. Reason and the rationalisation of society*. Cambridge: Polity Press.

Hubeau, B. (1995). De doorwerking van de sociale grondrechten in de Belgische Grondwet: over maximalisten en minimalisten. In J. Vranken, D. Geldhof, & G. Van Menxel (Red.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 1995* (pp.157-166). Leuven: Acco.

Lipsky. (2010). *Street-level bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services. 30th anniversary expanded edition*. New York: Russel Sage Foundation.

Lorenz, W. (2005). Social work and a new social order: Challenging neo-liberalism's erosion of solidarity. *Social Work & Society*, 3(1), 93-101.

Mollenhauer, K. (1983). *Vergessene Zusammenhänge. Über Kultur und Erziehung*. Weinheim und München: Juventa Verlag.

Nussbaum, M. (2006). *Frontiers of Justice. Disability. Nationality. Species Membership*. Massachusettes: Belknap.

Prins, A. (1910). *La défense sociale et les transformations du droit pénal*. Brussel: Misch et Tron.

Roose, R. (2006). *De Bijzondere Jeugdzorg als opvoeder. Een sociaal-pedagogische analyse van de Bijzondere Jeugdzorg in Vlaanderen*. Gent: Academia Press.

Tulkens, F., & Moreau, T. (2000). *Droit de la jeunesse: aide assistance, protection*. Bruxelles, Larcier.

Vandenbroeck, M. (2003). *De kinderopvang als opvoedingsmilieu tussen gezin en samenleving. Onderzoek naar een eigentijds sociaal-pedagogisch concept voor kinderopvang*. Gent: Universiteit Gent.

Vanobbergen, B. (2015). *Het kind van onze dromen*. Brussel: Lannoo.

Verhellen, E. (1996). *Jeugdbeschermingsrecht*. Brussel: Misch en Bries.

Samenvatting: Voorstructurering in de zorg. Een sociaal-pedagogisch perspectief op de evolutie in de omgang tussen opvoeders en jongeren in de bijzondere jeugdzorg.

Research On Stage: Op weg met VOS en MOF – Kenniscentrum Kinderrechten vzw –